

Selmebányától Sopronig Szemelvények dr. Vitális István 1919-20. évi naplóiból és szakvéleményeiből

Közli: DR. VITÁLIS GYÖRGY

Mély átérzéssel és érdeklődéssel tallózva Nagyapám részben hiányos vagy helyenként nehezen olvasható korabeli naplóiban és szakvéleményeiben, figyelemmel kísérve a történeti eseményeket, valamint a főiskolával és földtani kutatásaival összefüggő, mindig mozgalmas és eseménydús tevékenységét, az egzisztenciális és a családi vonatkozásokkal kiegészítve, az 1918-as utolsó háborús év végétől az OMBKE 1920. október 10-i dorogi közgyűléséig az Ő szemszögéből kísérem meg a történeteket nyomon követni.

Dr. Vendel Miklós dr. Vitális Istvánról írt nekrológjában (11) olvashatjuk, hogy „A szomorú emlékü 1918-as összeomlás Vitális Istvánt is nehéz körülmények közé állította. Ekkor ismét teljes egészében megmutatkozott szívós akarása és fáradhatatlan tevékenysége. Selmebányának megszállása, nehéz munkával szerzett kis vagyonának pusztulása, a főiskolának kényszerű menekülése, csak megacélozza lelkét. Intézetéből menti, amit lehet, s egyike azoknak, akik igyekeznek az ősi Alma Maternek mielőbb új otthonot teremteni, hogy megkezdődhessék minél hamarabb az újjáépítés és az alkotó munka. Nehéz vajúdas után végre fedélhez jutott a főiskola Sopronban, ahol rendkívül súlyos körülmények közt, oktató eszközök: gyűjtemények és könyvek, továbbá laboratóriumok nélkül indult meg újból a bányá-, kohó- és erdőmérnökképzés, valamint a tudományos és gyakorlati kutató munka.”

Történelmi vázlat

A főbb eseményeket vázolva: 1918. október 30-án győzött a polgári demokratikus forradalom, november 3-án a *Padova* mellett *Villa Giustiben* aláírták a fegyverszünetet, november 4-én véget ért az I. világháború.

November 8-án az ideiglenes csehszlovák kormány parancsára cseh katonai alakulatok átlépi a határt *Nagyszombat-Trencsén* térségében, és behatolnak *Magyarországra*. November 15-én magyar katonai egységek *Pozsony* térségében a határon túlra nyomják vissza a november 8-án betört cseh csapatokat.(1, 843-844. p.)

1918. december 3. *Vix* alezredes, az antant hatalmak budapesti katonai missziójának vezetője jegyzékben követeli a magyar kormánytól a *Felvidék* kiürítését és átadását *Csehszlovákiának*.

1918. december 6-án a pénzügyminisztérium elrendeli a főiskola értéktárgyainak *Selmecbányáról* való elszállítását. A főiskolai tanács *Miskolcot* javasolja új székhelyül, de fölmerül a *Gödöllőre* település lehetősége is.

1918. december 14. A hallgatók utolsó 300 fős csoportjának elvonulása. Az első szekér $\frac{1}{2}$ 3-kor indult, 12 órakor *Hontnémetiben* a korponai vonathoz csatlakoznak. A főiskolás vonat este 11 órakor érkezik *Budapest–Nyugati pályaudvarra*.

1919. január 1-én a cseh megszállók *Pozsonyban*, január 2-án *Selmecbányán*.

Az 1919. február 6-i főiskolai tanácsülésen kijelentették, hogy a „*tanári kar nem kíván más állam polgára lenni, se más nyelven előadni.*”

1919. február 17-én *Sopront* jelölik ki a főiskola új városának, március 21-én kikiáltják a *Magyarországi Tanácsköztársaságot*. Április 28-án, öthónapos kényszerű szünet után kezdődik meg az oktatás a *Károly laktanyában*.

Június 6-án a *Vörös Hadsereg* elfoglalja, június 10-én kiüríti *Selmecbányát*. Augusztus 1-én a *Forradalmi Kormányzótanács* lemondása.

1919. augusztus 4. A román csapatok bevonulnak *Budapestre*, november 14-16. a román csapatok kivonulnak *Budapestről és a Duna-Tisza közéről*.

1919. november 16. *Horthy Miklós* fővezér a „nemzeti hadsereg” élén bevonul *Budapestre*.

1920. január 5. Elutazik *Párizsba* a magyar békeküldöttség.

Március 1. A nemzetgyűlés *Horthy Miklóst Magyarorszá*g kormányzójává választja.

1920. június 4-én a trianoni béke aláírása, június 30-án a *Felvidék* kiürítése. Az 1919/20-as tanév 1920. március 5-től szeptember 30-ig tartott (1, 3-6, 8, 10, 15-18).

Dr. Vitális István személyes élményeit – születésének 140. évfordulója alkalmából – az 1919. évtől rendelkezésre álló naplójegyzeteiben tallózva ismertetem. Megjegyzem, hogy az 1918. október 31-től 1919. február 1-ig, valamint az 1919. május 7-től 1919. szeptember 11-ig terjedő időszak naplói elvesztek. Az egyes naplórészleteket szó szerint idézem, az olvashatatlan, illetve kibetűzhetetlen részeket ritkítva jelöltem.

A naplójegyzeteket három témakörre bontva, időrendben ismertetem:

- I. A főiskola elhelyezésével kapcsolatos tevékenysége;
- II. Kőszénföldtani kutatási tevékenysége;
- III. Egzisztenciális, illetve családi vonatkozások.

I. A FŐISKOLA ELHELYEZÉSÉVEL KAPCSOLATOS TEVÉKENYSÉGE

Az 1919-es napló elején olvasható:

Agenda [= teendők.]

1.) **Helykérdés** szorgalmazása. Selmecen tarthatatlan a helyzet: Balog, Truszka, Jakets esete. Lehocky az utalványozás felfüggesztését követeli. 1918. okt. 28.on túl a min. rendeletek érvénytelenek. A vizsgáztatás beszüntetése. Dománszky [Jakab hadnagy, építészmérnök]: a főiskola bezárandó.

2.) **Elvonulás**, fegyverszüneti bizottság, külön vonat.

3.) **Statusrendezés**: Elv. %. a) Jankó [Sándor] – Réz [Géza] **sérelme**. b) Schlesinger [Imre] Gálffy [Lajos] – Dipold [Antal] sérelme. c) Címek.

4.) **Kurir** – Kércse. Fizetés...

1919. február 7-én a főiskolai tanács megbízásából a főiskola elhelyezésével kapcsolatos tájékoztató, a szabad elvonulás kieszárlása és a státuszrendezés ügyében *dr. Mihalovits János* kollégájával *Budapestre* indult. A következők jól tükrözik az akkori viszonyokat.

1919. II. 7. péntek. Elutazás reggel kocsin (220 K.) Garam révre. Kompon át, jégzajlás. Várakozás 3 óra. Vonatindulás ½ 12-kor. Léván találkozás Sósne, Fischer. (Visszatértek). Királyék. Barlay Ervin. 6-kor megérkezés Párkány-Nánára. Vizsgálat. Vissza kocsin (á 10 K) Párkányba, a Községi Nagy Vendéglőbe. 20 a szoba. Didérgés: fűtetlen szoba. Esle főhadnagy: rideg elutasítás (Királyné mehet). Alvás.

1919. II. 8. szombat. Kador kapitány (a humánus) nem jött reggelizni. Zehman kapitány lesése utcán. Rideg – sőt legridegebb visszautasítás. Zehman kapitány magán lakásán. Piszok. Felvidéki helyzet szimbólumai. Zehman újabb felkeresése hivatalos helyiségben: Dr. Mihalovits esdő szavai: Ø. (Hasmenés). Felszállás a villamosra. Zsebtolvajlás. Schlesinger felkeresése a Parkban. Eredmény Ø. Központi szálló 187.! Szombaton este Zrínyi utca. Pénzintézetek.

Tájékoztatók Budapesten

1919. II. 9. vasárnap. Reggel felkeresése Schlesingernek. Névjegyek. Réz keresése Deákszállóban = Ø. Délután tárgyalás Schlesingerrel. Park-szálló 304. Adatai Ø. Láng Károly.

1919. II. 10. hétfő. Pénzintézetek, letiltás. Emke. Lengyel: szénügy. Pénzügybe. Rövid tárgyalás a Nemzeti Palotában a bányahatóságnál (Holics [Endre], Urbán). Böhm [Ferenc] min. tanácsosnál. A Küche mellett (Szász, Vueltsko. Kisasszony; Engländer.)

Böhmrel tárgyalás 1) az áthelyezés ügyében: Sopron, küldöttség, visszatért-e nem tudja. Esetleg Selmecz. 2) Státuszrendezés: Jankó [Sándor] – Kövesi [Antal] sérelme: elv: az összes állami tisztviselői ágazatoknál egy legmagasabb fiz. osztály megnyitása a létszám 3 % részére, kivétel központ, főiskola (Jankó – Réz kérése nem indokolt). További előlépésekre nézve nem tájékozott. Kärntler – tudja ezeket. 3) Cím és jelleg: a pénzügy egyetemi mintára nem tett előterjesztést: A Tanácstól várja az előterjesztést indokolt esetekben. 4) Mayer ügye. A főiskola hatáskörébe tartozik: ne nevezze őt ki: senki se fogja azt kifogásolni. 5) Dr. és magántanárság ügye nyélbe üthető: felterjeszteni. Böhm ideiglenes vezető, de ezt nyélbe szeretné ütni. 6) Elintézetlen ügyek revíziója, eset-

leg új előterjesztések a kor szellemében. 7) Tartózkodási (berendelési) igazolvány II. 28-ig.

Délután 4 órakor Lánggal [Láng Aurél p.ü. főtanácsos] tárgyalás. Délután Mauritznál (Mauritz Béla egyetemi tanár) szénügyben szakértői vélemény.

1919. II. 11. kedd. Schlesinger reggel megjelent. Emke. Idegeneket ellenőrző hivatal: Pekry – Berei **őrnagy**.

Fel a földügybe (Zoltán utca) Héjas [Kálmán], Arató [Gyula FM miniszteri tanácsos]. Bizottság visszatért megállapítás (nem javaslat) átadható. Luntz alezredes rendeletet kiadhat, de nem kezeskedik, hogy a soproni legénység kivonul. Akta elveszett, de másolat és új előterjesztés Pukáts által szerkesztve express futárral megy. Attila körút.

Böhm régi pénzügyes, földszint. R o z l o n y kinevezési okmányok átvétele (18 db) Böckh [Hugó 1914. április 21-től a Pénzügyminisztériumban megszervezett Bányászati Kutató Osztály vezetője, minisztertanácsos, majd helyettes államtitkár] üstökösszerű feltűnése. Papp Simon. Szénügy du. 4 órakor tárgyalás Láng Károllyal. 5 órakor Lánggal Néppera Kávéház.

Folytatólagos tárgyalás Lánggal. Kinevezési okmányok átadása Lángnak és a „boldog” Schlesingernek, ki bejelentette nősülését. Detektív. Távirat. Vacsora Oktogon (Braun vendéglő) Nyúl – első rendű.

1919. II. 12. szerda. Reggel félreértés nem Munkácsy – hanem Néppera. Lengyel. Pénzintézetek. Salgótarján. Lánchíd közepén találkozás Mihalovitssal. Találkozás és tárgyalás az ifjúság vezéreivel, kik a miniszterelnökhöz mentek. Tárgyalás (Héder István, Fritsch, Schmidt.)

Este Papp Simonéknál vacsora.

1919. II. 13. csütörtök. Tárgyalás Tomasovszky Imre erdőtanácsossal, és az ifjúsággal ‘Hunnia’ Rákóczi út 15. faértékesítő hivatalban. **(Pesti vizsgáztatás** – nincs ellenőrzés, katalógus, szerek). **Gödöllő** mégis aktuális. Kertészeti szakiskola helyén...

Attila körút 10. I. emeleten **Lutz** alezredes, főhadbiztos osztályvezetővel tárgyalás: ma vagy legkésőbb viszi a rendeletet a miniszterhez, hogy a soproni Károly kaszárnya ideiglenesen engedtessek át. Holnap 11-kor érdeklődni Húvösvölgyön.

Állami zárlati bíróság

*A minisztertanács I. 18. a gödöllői épületeket a népjóléti minisztérium hatáskörébe utalta, míg a jan. 19. tartott minisztertanács elrendelte, hogy ezeket az épületeket a munkaügyi és népjóléti minisztérium a zárlati bíróságtól **leendő** átvétel után sanatoriumi célokra az orsz. munkás betegse-*

gélyző és balesetbiztosító pénztár haszon élvezetébe tartozik átadni az állam tulajdonjogának fenntartása mellett.

Ezen határozatok folytán a pénzügyi tárca részére leendő átadására a vonatkozó megkereséseknek a bíróság nem tehet eleget mindaddig, míg a minisztertanács határozata **változást nem szenved.**

1919. febr. 7-én

Állami zárlati bíróság
Wolf

Engländer + Héder [az ifjúság küldöttei] szerint **Berinke** II. 12-én az ifjúságnak azt mondta, hogy a kertészeti szakiskolában és telkén a szanatórium elhelyezhető s **akkor** Gödöllő felszabadul.”

Agenda II. 14.re.

11 órakor Lutz alezredeshez. Húvösvölgy.

Kaán [Károly] államtitkárhoz.

Böckhöz 89243 (1918. XII. 3) jutalmazás.

Kentler: statusrendezés.

57 289 jk. Szám.

Ménesi úti kertészeti tanintézet megtekintése. Az igazgató Selmecen is járt, az akadémián egy évet, Schwarz papát dicsérte. Gödöllőt ők akarják egészen! Búza fáradozik érdekekben.

Gróf **Hadik** laktanya Fehérvári út 24. mellette Hadik... 5 emelete, óriási... 1600... a műegyetemnek nem adják.

1919. II. 14. péntek. Lutz alezredes: a hadügyminiszter beteg, nem referálhatott neki, talán ma referál 2 órakor. (A nemzetőrök a Hadik kaszárnyát nem adják, Húvösvölgyre sok a reflektálás, de a katonaság nem adja.)

Sopron Károly kaszárnya egyik részére a huszárok reflektálnak: (tehát már csak a fele lehet a mienk)! Érdeklődjünk holnap, holnapután!

*

3-kor Kerntler h. államtitkárnál. Tájékozott a **status rendezési** előterjesztésünk ügyében. Első...: egyetemek, műegyetemek, második állatorvosi főiskola s a mienk. Beosztásnál a **harmadolás** elve érvényesült. 21 tanár közül 1/3 az V.be. A többi 2/3 a VI. Egyetemen (mindenki) az V.be. Előlépés – megüresedés esetén, 10 év megkötné az **előlépést:** ez **nincs rendezve; korpótlék** az... V. be is lesz, **nálunk még nincs rendezve.** A 70 év az egyetemen érvényes, de csak kivételesen. Nyugdíjazás az egész vonalon.

A **fizetésrendezés** csak a **végleges kialakuláskor lesz meg**, most **átmeneti intézkedés történt**.

1919. II. 15. szombat.

Agenda: Arató: kinevezések átvétele (címek) állatorvosi főiskola, kertészeti főiskola

Lutz, Böckh [Hugó] – **Böhm** [Ferenc]

Arató (2 év előtti memorandum alapján) főerdőtanácsosi **minőségben** a VI. ba neveztetnek ki.

Rendelet a 60 koronáról. Böhm-től elkérni.

Böckhnél van a 89 243 sz. akta 1918. XII. 4 óta.

Vége az erénynek s a jó tőrös lepénynek.

Arató: a minisztertanács tegnap dönthetett a hely kérdésében. Gödöllő-e vagy Sopron. (Engländerék ugyanis Kaán államtitkárnak azt mondták, hogy a miniszterelnök kijelentése szerint a szanatórium a Kertészeti tanintézetben talál elhelyezést s így Gödöllő felszabadul) 12 – 1 között kap jelentést. Sajnos nem kapott. 12 – 1 között Aratónál járt Sopron kormánybiztos: gondoskodik az élelmezésről.

1919. II. 17. hétfő.

Aratónál: a minisztertanács döntött Sopron mellett. 3 bizottság: S bánynán, Pesten és Sopronban. Első a hely át vétele. Aztán az elszállítás biztosítása. Asztalok – székek.

Roth megérkezett, Réz és Krippel [Móric] útban.

Böhmnél: Műegyetem mellett foglal állást, Sopront ideiglenesnek tartja, jobbnak véli Selmeczen tanítani. Csak átköltözési költséget ad, kárpótlást nem.

Karcsi és Sanyi megérkezése. 180 szokolista 1 százados, 4 hadnagy (kakastollas nürnbergi légio, nem legionáriusok). A lyceumban e héten szűnik meg a magyar nyelvű tanítás. Réz szombaton reggel készült el Selmeczről.

1919. II. 18. kedd.

Legitimacia meghosszabbítása két hétre (III. 7-ig). Akadémia úton. H o d s á n á l. Böckhnél.

Megérkezett Réz és Krippel.

1919. II. 19. szerda.

Értekezlet Kaán államtitkárnál (Péché [Kálmán miniszteri tanácsos], Arató, Héjas, Pukáts, Roth, Fehér [Dániel], Réz, Krippel Mihalovits, Vitális). Kaán Gödöllő híve, de már a minisztertanács Sopron mellett döntött. Roth és Pukáts Sopronba megy puhatólózni. Aztán száll ki az átvevő bizottság.

Este a Braun János vendéglőjében a soproni polgármester, Dr. Turner [Mihály] is jelen volt. Csak a **fél** kaszárnyát adja át a hadügy.

*

Itt jegyzem meg, hogy a soproni *Károly kaszárnya* nem azonos az 1922. évi február 20-án a főiskola által birtokba vett, a főiskola végleges elhelyezését biztosító volt honvéd főreáliskola épületeivel (1. ábra).

A *Károly kaszárnya* (2. ábra) az első világháború alatt, 1917-ben épült a soproni 76. gyalogezred részére, a vasútvonat és a *Lővérek* közötti gyéren lakott területen. A laktanya hét fő és négy melléképületből állt. Az épületek egy emeletesek voltak, szép kivitelben és gazdaságos elrendezésben. Nem hasonlított a 20-25 évvel korábban létesített rideg kaszárnyákhoz.

A kaszárnya területét 1944. december 6-án és 1945. március 25-én súlyos légítámadások érték. Az évtizedekig romos területen 1975 után felépült a *József Attila lakótelep* a négyszintes épületeivel, kellemes fás környezetével.

A lakótelep *Vasvári Pál utca* 2. szám alatti lakóháza falán a következő szövegű emléktábla (9) hirdeti:

IN MEMORIAM
EZEN LAKÓTELEP HELYÉN ÁLLT
1922 – 1941-IG
A M. KIR. RÁKÓCZI FERENC
HONVÉD REÁLISKOLAI NEVELŐINTÉZET
MAJD 1945-IG UTÓDA
A HONVÉD GYALOGSÁGI HADAPRÓDISKOLA
1991.

*

1919. II. 20. csütörtök. Tisztelgés **Böckhnél.**

Böhmnél Csere (a hűvösvölgyiek... Sopronba) Grün [János P. ü. államtitkár] is Hűvösvölgy mellett van. Spissák építészeti szakvezető Sopronban, ottani pénzügyi ember, előzetes költségvetés.

Este Mauritzéknál vacsorán.

1919. II. 21. péntek. Papp Simon értesítendő, hogy holnap 10-kor lesz az értekezlet s kedden lesz a soproni kiszállás. **Előértekezlet Arató-**

nál, a **soproni polgármester** telefonon hívta fel a soproni alezredest, hogy a **katonaságot 8-10 nap alatt** ürítse ki a Károly Kaszárnyából. Este Budán a Víg jogászban Böckh, Böhm és Papp Simonnal. Vita az alföldi gázról. Egbben vető, Sármáson (Böhm szerint) nincs. Vasárnap ebédre Böckhöz.

1919. II. 22. szombat. Kaán államtitkárnál **bizalmas** értekezlet: Buza [Barna földművelésügyi miniszter] nyilatkozata: Gödöllő 2-3 nap múlva rendelkezésünkre áll (Papp Simon elküldése). **Buza miniszternél. Réz** Sopront állítja előtérbe: konsternálva vagyunk. Rámutatok az ottani elháríthatatlan nehézségekre. Hétfőn döntés, jöjjenek kedden. A földművelésügyben Réz enyhíti elszólását. Kaán kérdi: ‘mit akartok hát?’

1919. II. 24. hétfő. Délelőtt Böhm gépíró kisasszonya legépelte az előterjesztést. ½ 2-kor Szende [Pál pénzügyminiszter] nél. Gödöllő. Telefonbeszélgetés Buzával. **Gödöllő rendelkezésre áll ideiglenesen.** Status rendezésre vonatkozólag Réz megint bele köpött a tálba. Az ötök sérelmét emelte ki. Sanyi ideadta Böckh véleményét. Holnap „csinálja meg az aktát” ‘Sanyi’ és Szász.

1919. II. 25. kedd. Reggel ránk támadt a soproni polgármester: Szendétől hallotta, hogy Gödöllő van előtérben. Nem tudjuk, mi várjuk a további intézkedéseket. **Kaán** újból beszélt Gödöllő ügyében Buzával. Kertészeti tanintézet, gazdasági akadémiaja jön oda, de a **főiskola is el-fér.** Délután értekezlet Dubszkynál.

Pukats: Március első napjaiban megkezdődhet az átvétel pavilononként; egy milliomos ad a tanároknak lakást, kosztot napi **30** koronáért. A város padokat, szekrényeket, a katonaság konyhafelszerelést. Kantinos tízórast. Katonák ágyakat a hallgatóknak. Ha a főiskola véglegesen ott **marad, a város épít nyomban 40 villát törlesztésre.**

Az ampeologiai intézet helyére tervezik a szanatóriumot, de ezt Pa-indl a földcsuszamlástól tette függővé, pár nap múlva dől el.

Réz informálta egyedül **Kaánt.** Állítólag Kaán dühöngött, hogy Réz Gödöllőt ajánlotta Buzának. Összeütközés: a főiskola fejlődése – egyéni érdek. Ebédnél Fürherrel.

Tájékoztató Gödöllőn

1919. II. 26. szerda. Gödöllőre (Réz, Láng, Mihalovits, Spissák) Fürher? Fuhrmann? János főerdőtanácsos.

Prefektusi épület (n a p o s a várkapitány lakik benne) 3 nagy, 2 valamivel kisebb nagyterem. Kápolna világos szárny (rajzterem).

A Királyné lakosztály 4 közép (...) mindenütt cserépkályha, villanyvilágítás. A szárnyban a kis hercegek szobája **nagy** terem, s könnyen nagyítható (3 nagy terem alakítható). Lakásoknak az udvarhölgyek lakosztálya. Vívezetékek. Központi fűtés és cserépkályha. 300 (-i) szoba a melléképületekkel.

Földszint igen jó lakások, a 'tea-szoba' **nedves**. A nyugati szárny a kápolnán túl a földszint **nedves**; emeleten 1 nagy tanterem 80 hallgató részére ca 12 m...

A gödöllői királyi kastélyban tett bejárás eredményeit 15 pontban foglalta össze:

- 1) Alkalmos ideiglenesen is, végleg állandó,
- 2) Elsősorban a mi intézetünket kérjük elhelyezni, de a gazdasági egyetem fejlesztésére is van hely bőven (bővítéssel s építkezéssel) (Ridegen nem kell követelni, hogy csak **mi**, a gazdasági s kertészeti is elfér),
- 3) Kézi gyűjtemény is helyet kap (múzeumra külön építés),
- 4) **Tantermek**, tanszékek, laboratóriumok kis átalakítással. Separát gázfejlesztő kell,
- 5) Ifjúság 250 bentlakó s a többi a községben; nagyszerű internátus konyhával. **Olvasóterem**,
- 6) **Bútorzat** kérendő leltár... műegyetem maradt-e régi bútor, ker-tipadok; erdőhivatal adhat-e faanyagot.

Tábla

lovarda 4,
istálló.

7) Tanári családok ideiglenesen a kastélyban és rekvirált nyaralókba, szolgál s z e m é l y z e t a földszinti szobákba. Ideiglenesen a menzából kosztolna. A földművelés [től] támogatást kérünk, másrészt adna menzaszemélyzetet. Élelem – gazdasági üzemek (tej, hüvelyes stb.) pl. a földművelési élelmezés fiókja. K i n t volna a legjobb.

8) Vívezetékcsovek.

9) Átvételtől számítva 6 hét alatt.

10) Berendezés tanszékek közt felosztandó tanárok... Kunfitól a rajzokat elkérni.

11) A vizsgáztatást s államvizsgát lehetőleg mielőbb.

12) Költség-előirányzat az... nem sok, falbontás nem lesz, csak vékony fal-emelés, padimentum, legtöbbször kerül a pad, tábla, asztal.

13) Az átvonulás biztosítása fegyverszüneti bizottság révén, 2 teheronatot: a ki mutató... 38 család 178 tag. (63 vagon).

*

Díszterem = aula.
Világos szárnyban rajzterem.
Kis hercegek szobája 1 + 2 3 terem.
Lovarda 4 nagy terem.
Narancs 2 nagy terem.
Márványoszlopos teremben geodézia.
14) Zárleti bíróságnál az átadást szorgalmazni,
15) ...a földmérő bizottság, mi is kapjunk néhány termet az államvizsgák megtartására.

A soproni elhelyezés kérdései

1919. II. 27. csütörtök. [Dr.Thurner Mihály] soproni polgármester rávette Szendét Sopron javára.

Tárgyalás Kaánnál: Réz, Krippel, Solt [Béla] Sopronba megy. Titkárság oda. Mihalovits haza Selmece. Holnap újra értekezlet Pénzügygyel.

*

Fegyverszüneti bizottságnál kisürgetni az elvonulást. (államvasutaktól 3 tehervonat 6 személy).

Kurir számára menetlevél csehszlovákoktól (H o d z s á t ó l). A bűrtort Ipolyságig kocsin, onnan magyar államvasutakon (Selmeczi bizottság dolga).

A főiskolán levő **magán** dolgainkat elvihetjük, fegyverbizottságtól engedélyt. Ha nehézség volna a bútor elszállításnál; akkor a kincstári lakásból kivonulnak a tanárok bútoraikkal, a családok ott maradnak, a tanárok Sopronban bútorozott szobák.

Polgármester értesít: mikor vehető át 1-1 pavillon, először a parancsnoki épület. 3 interveniens szoba.

Agenda Tárgyalás a pénzügyben Bárdos főfémjelző.

1) 1918. okt. 28. után kelt rendeleteken alapuló fizetések kiutalása a Népbank útján.

2) A rektor részére felhatalmazás a soproni berendezkedés költségeire, a számlákat a rektor és még 1 tanár írja alá.

3) A hurcolkodás költségei.

4) Kirendeltségi pótlék 60 – 50 – 40 Korona.

1919. II. 28. péntek.

1) **Kaánnál**, március 15-én államvizsga. Kisebb összeget Kaán utalványoz, nagyobb költségnél Grün **előzetes** hozzájárulása szükséges.

*

10) **Elszállás** kérdése Selmecről a) Ipolyságon át kocsin, b) átrakással a M.Á.V. hoz 2-3 vonat (Mezey felügyelőhöz Kaán levelet ad).

A vonatot francia fedezet kísérje (1 tiszt s 3 katona).

A csehek az élelmiszerünket s magán dolgainkat is engedjék ki. **Zsolna Fogarásról így engedték el.** A magyar szerelvényt visszaengedik-e?

10) Ha a csehek nem engedik az elvonulást, mi történjék..

11) 2 ló átvitele kívánatos.

12) Sopronban 3 interveniens szoba a hivatalos kiszállás.

13) A vadászati gyakorlatokra kincstári v. városi terület átengedése.

14) Dr. Vitális Bpesten.

15) áthurcolkodás... költségei amennyibe kerül visszatéríteni.

*

1919. III. 1. szombat.

Agenda 1) Hadügy? Ipolyviskon ny. pályaudvarról kompon du. 2 óraker. Ipolyság pályaudvar. Szentgyörgyi Sándor (karhatalmi csoport).

2) Vagy Szobig vonattal, onnan kocsin Tölgyesig a molnár átvviszi az ember[t] csolnakon Kis-Keszibe, onnan Csatárig, s onnan vonattal. 3) [Ipoly]Bélen ki (uradalmi) hídon (Ipolyszakállós.) 4) Tesmaggal szemben a molnár csolnakján. Vissza Csatárig – onnan Ipoly-Kesziiig.

1919. III. 2. vasárnap.

Munkástanács. Rác és Csizmadia [Sándor népbiztos] kísérletek (Dubrovskzy **akadály**). Szénbányászat emelése. Földt. Int.

S z e r d á n . Kísérleti állomás központosítása ügyében értekezlet de. 10 M e t e o r o s gázgyár mellett, Kitaibel Pál u.

Szövetségre vonatkozó felvilágosítást Meteorol. Intézet...

Kedden ½ 10 indul a vonat K. P.-tól ½ 9 kor, ott legyen **Pantó** [Dezső].

1919. III. 3. hétfő.

Földművelésügyben Aratóval. Anyagértékesítő Intézet Vérmező út I. 3.

A Hadügyminiszterhez kell fordulni utasítás végett. – Bíró Zoltán főertőt. Falitábla van Sopron 50 iskolaasztal 3 ö r e g 150 faszék 40 50 pad és asztal, ruhafogasok, 10 és 30 iskolatábla biztosítva; 400 ágytakaróval és párnával (Katonareál felosztásra kerül).

'**működési segély**' a 60 Korona kiegészítésére.

L i n g a u e r azt mondta a pénzügyben a hadügybe, hogy a fegyverszüneti bizottság addig ne döntsön, míg a pénzügyi előterjesztés el nem készül. Papp Simonnal kellene megcsináltatni.

1919. III. 4. kedd.

Réz, Krippel, Spissák elutazott Sopronba. Lichner [József irodavezető, dr. Szilas A. Pál okl. bányamérnök, prof. édesapja] jött Selmecről. Rektor internálásra ítélve.

Csorba (titkár) tanácsosnál a műegyetemen. Helyettesítéskor a törzsfizetés 60 % jár miniszteri rendelet szerint idegeneknek (más kereseti forrást nem élvezőknek); ezt szokták megajánlani Műegyetemen alkalmazott részére 30 % (de ezt nem alkalmazzák).

Parallel előadásoknál óránként és félévenként 300 – 400 K.

Lichner.

1919. III. 5. szerda.

Böhmnél a fegyverszüneti bizottsághoz az előterjesztés elmegey. **El-látmány** elintézés alatt Kerntler 150000, 200000 működési pótlék. Altisztek, hallgatók bérszámla állás aláírva.

1919. III. 6. csütörtök.

Reggel nem kapunk kávé: a pincérek sztrájkolnak a borraivaló rendszer ellen.

Héjas Kálmán telefonbeszélgetésre hívta fel Rézt. Pukác interveniált a 30 internált főiskolai hallgató ügyében.

Szász számvizsgálónál. Elintézendő ügyek: 1) **Halász** [Ernő] **államvizsga terminus**. Két sürgöny ugyan ez ügyben. 2) **Vály** kérvénye: 1914-ben betegség miatt záradékolta indexét.

*

3) ... Du. 2 kor Héjasnál. Arató beszélt Sopronnal.

*

Du. 5 ½ Héjasnál telefon összeköttetést kért Sopronnal.

*

Bertalan Sopronba lehetne küldeni, Kaán tegnap küldött oda egy erdészhallgatót. Tuzsonnál helyettesítés 50 %-a a törzsfizetésnek.

1919. III. 7. péntek.

Agenda: reggel 9 kor Héjashoz.

*

Telefonüzenet a rektortól.

*

7) Bertalan mehet Sopronba, mint menekülő. 8) Lichner és Vető [János] az iroda felszereléssel, Finkey [József] menjen mielőbb Sopronba a rektor holmijaival.

*

Böhmnél. A rektor telefon üzenetét átadtam.

1) A dezinficiálás s átalakítás költségeit tudomásul vette, de várja a költségvetést a rektornak adott utasítás szerint.

1919. III. 8. szombat.

15 190 sz. rendelet Selmecre is leküldendő.

*

Böhm: a rektor részére adott utasítást Selmecre is meg kellene küldeni a Népbanknál folyósított 100 000 K hitel felhasználására.

*

Pantó Dezső referál soproni kiküldetéséről.

1919. III. 9. vasárnap.

1) Az átalakítás engedélyezve a könyvtár és a padláslakás kivételével.

2) A kapust csak napibérrel lehet felvenni, a számfeletti állások nyugdíjasok részére vannak fenntartva, üresedés esetén felvehető lesz.

3) Laszka szerelő itt van, holnap megy Sopronba.

4) A tartozási kivonat, tanárok ügyében eljárnak.

5) A bélyegzőt megrendeltem.

6) A hallgatókat igyekezettek internátusszerűen ellátni, a 40 Koronának elégnék kell lenni.

7) Referata íveket küldenek.

*

Gála segédkertész jöjjön Selmecről.

1919. III. 10. hétfő.

Aratónál: akták átadása, referálás Pantó üzenetéről, fegyverszüneti bizottság. 60 K (Kaán).

Lichner megjött.

1) Gála sürgősen jöjjön.

2) 3 pár ló eladhatók a katonaság 1 pár ló, a földügy elvileg hozzájárul.

3) **Fehér D.** a katonai reál parkja a botanikus kertnek. Jelentés jön.

4) A pótsemesterek hallgatói[t] Sopronban jelentsék.

5) **gáz és víz** dolgában oly rossz, a szivattyú és víztorony felállításával lehetne ideiglenesen segíteni.

6) A **katonák** 15-re ígérték kivonulásukat, de valószínű '20 is lesz, mire elvonulnak, s így a takarítás csak később kezdődhet'.

1919. III. 11. kedd.

Rektorral közölni telefonon:

1) **Széki** és **Gála** kiküldetésére a rendeletet Lichner elvitte.

2) Egy pár katonaló megvásárlására sikerült megnyerni Böhm hozzájárulását.

3) Helyettesítés.

4) Fischer b[ánya]tanácsost ideiglenesen 40-50 K. napibérrel ott lehetne alkalmazni, míg a fém pénzverő is elhelyezést nyer.

5) Igényjogosultságot megállapító bizottság.

*

Schlesinger nézze meg, mely ládákban van írógép, s 2-3 db-ot küldjön Sopronba.

*

1) **Kvesztura** szervezése: műegyetemi szabályzat (ügyviteli).

2) **Vörös Kereszt** központjából (Honvédelmi miniszt. mellett) 200 ágynemű, és az internatushoz szükséges felszerelés 250-300 emberre.

3) A menza részére (250-300) a felszerelést Benkó vállalja de aztán átadja a főiskola kezelésbe.

4) Beszerzési csoport Székivel az élén.

5) A **kantinos**: Pirényi őrmester altiszt – nem vehető fel.

6) A tanárok elvonulásánál francia tiszt.

7) Az átalakítás.

8) Villany felszerelési költség ez idő szerint nem küldhető.

9) Férfidíjnak Réz-től felhozandó.

*

K a á n 1. A 60 Korona működési segély. 2. (egyenrangúsítás 1/3 – 2/3 ...) **Vörös Kereszt** átírása.

*

Pesti Kereskedelmi Bank: Hadügy: **Lutz**: elvonulás siettetése Fegyverszüneti b. Tombor alezredes.

*

Kaán államtitkárnál kértem, hogy 1) a 60 Koronát, a menza segélyét beszélje meg Grünnel és a Vöröskereszti 200 ágyneműt. **Aratót** a rektorral való telefon megbeszélésre kértem. **Lutz** alezredes helyettesénél (Attila körút 10) kértem a Károly laktanya kiürítésének sürgetését, holnap telefonon teszi meg, holnap után érdeklődjem nála.

*

Tombor Jenő alezredes Hadügyminiszt. II. emelet.

1919. IV. 8-án **Vitális István** Selmechbányán a tanácsulésen közel nyolcheti távollét után beszámol a budapesti működéséről. Erről **Hiller István** által idézett (3, 19) április 12-én kelt jelentése, valamint **Lichner József** 1954-ben kelt kéziratosa beszámolója (5) is tájékoztat.

1919. IV. 10. csütörtök.

Reggel ½ 6-kor indulás Ipolyságra. Rác ½ órát késett. Pompás idő. [Hont]Németiben, etetés Szegedinnél. Ipolyságra 12.10 p. Kettős spanyol lovasfal a hídon. Az útlevelet láttamozni kell a katonai parancsnoknál. ½ 2-kor sikerült. Át a hídon. Rác lemaradt a vonatról. Affér a kalap miatt. Este 6-kor Pesten. Vadas reggel megy.

Ismét Budapesten.

1919. IV. 11. péntek.

Reggel tájékozódás Takáts: jobbnak tartották a ... frakciót elhalasztani, most a vizsgázás a legsürgősebb.

Böhmnél: Engländer 600 000 K. segély + felszerelés.

*

Kaán megígéri az áthelyező rendelet kiadását.

1919. IV. 15.

Aratónál.

Du. Grün az áthelyezési aktát aláírta.

1919. IV. 16. szerda.

Tettamanti [Jenő].

Ki legyen megbízva a selmeczi érdekeltek képviselésével. (a költözökös).

Fehér: megengedik Pozsonyig a szállítást.

1919. IV. 17. csütörtök.

Aratónál: áthelyezési aktát átvette.

1919. április 20. vasárnap.

A **belügyi népbiztosság** hasson oda, hogy a soproni direktórium az ifjúságot a városban helyezze el sürgősen, mert április 28-án a kurzusok **feltétlenül** megkezdődnek.

*

A kiragadott szemelvényekből is kitűnik, hogy a főiskola elhelyezésével kapcsolatos fáradozások mennyi utánjárását és megpróbáltatást igényeltek. Az új hely kiválasztásában sem a minisztériumok felelősei, sem a professzorok nem mindenben értettek egyet. Jellemző, hogy a minisztertanács 1919. február 17-én már *Sopron* mellett döntött, de ezt követően még a gödöllői elhelyezéssel is foglalkoztak.

Mihalovits János az 1923/24. évi tanévnyitó rektori ünnepi beszédéből (8) idézem a következőket: „*Nem egyszerű lakáscserét jelentett az a székhelyváltogatás, sőt inkább olyan volt az, mint*

mikor ősei kuriájától búcsúzik az önhibáján kívül birtokavesztett földesúr. Elhagyni kénytelen a fekete rögöt, melyet vérbeli nemzedékek átörökített vonzalma erkölcsi kinccsé avatott; a táj lakóit, akikhez családját a történelmi kapcsok és emlékek a kegyeletnek és megbecsülésnek hervadhatatlan fonadékaival fűzték; a kis vidéki társadalmi kört, amellyel a kölcsönösen megértett és átértett hagyománynak tiszteletében és ápolásában lelkileg együtt élt.”

II. KÖSZÉNFÖLDTANI KUTATÁSI TEVÉKENYSÉGE

Dr. Vitális István a bevezetőben jelzett időszakban végzett kőszénföldtani kutatási tevékenységét részint a naplójában leírtak, nagyobb részt az Országos Földtani és Geofizikai Adattárban (OFGA) található kéziratos szakvéleményei bemutatásával foglalom össze.

Szakvélemény Ajka – Kapolcs – Tapolca – Sümeg községek között fekvő terület szénelőfordulásairól. Budapest, 1919. február 11. OFGA, T 1996.

Még az 1918-as év őszén végzett bejárás alkalmával tett megfigyeléseiről készült szakvélemény összefoglalásában leírta, hogy:

„A fekete szenek felkutatása szempontjából Csekut-Padrag községek környékét tartom figyelemreméltónak. Azon területek értékéről azonban csak geológiai helyszíni bejárás után telepítendő 2-3 fúrás adhat pozitív felvilágosítást. A barnaszének közül lignit-kibúvások ismeretesek a szóban forgó területen. A lignitkibúvások közül első sorban a Tátika-Kovácsi hegyek környékén levők nyújthatnak reményt bányászatra. Ezek aránylag könnyen feltárhatók. Átvizsgálandók volnának a kaposvidéki lignitfészkek is.”

1919. IV. 22. kedd.

Pénzügyi Népbizottság Sopron IV. 18. érkezett 12 délben.

Sopron közelében azonnal bányászható új széntelepülés selmecebányai főiskola tanárai közbenjöttével megállapítottattott. Kérek azonnal kettő szakértő kiküldését és sürgönyválszt.

Kellner pol. megbízott.

1919. IV. 27. vasárnap.

Böckh engem küld ki a sopronvidéki szén megnézésére. Ha 3 km távolabb van, anyagihiány miatt most semmit sem lehet csinálni.

Tájékozódik a Récény, Lakfalva, Lakompák és Szikra helységek, valamint az Oswald kápolna melletti kutatóaknákról, illetve szénkibúvásokról.

1919. IV. 29. kedd.

I. **Récény** [Ritzing] 7.7 m kutató akna, Lakfalva [Lakendorf] 5 km.

2. Keletre az aknától 2.5 km-re kibúvás 1.4 m.

3. Északra 241 kotánál 1 km re. (Régi Unio b.) aknájában **állítólag** 50-ben a ligniten áthaladtak.

4. Frank soproni lakos **bemondása** szerint Grabenkreuz ny ra akna 72 m ben széntelepet kaptak 15 m vastag.

5. Oswald Kapelle Lajos aknában szén 2 6 Pontusi lignit Lakompák [Lakenbach].

II. Szikra [Siegraben] pannon lignit Ignac akna közelében 488 kóta lignit 40 cm.

1919. V. 1. csütörtök.

Kommunista ünnep. Komárom visszafoglalása. Du. 3-kor kocsin ki Brennerbe Jónás László b. főmérnök, b. igazgatóhoz. A telep bejárása. 1 telep meddő közbetelepüléssel. Fekü csillámpala steatitos fedő homok 'gestreifter', agyagpala, konglomerát, kavics. A Barbara emlékkőnél... **északi** dőlés 37° csill homok lemezeken. A szén alsó része a „rieselt” **gyúrt** (duzzadás vagy elmozdulás) csuszamlás, lapokkal van tele. A dőlés 10-12 (olykor 20° is). A fedü homoklemezekben diko... **levelek**. A szén lignitszerű, de van fénylő feketeszen is. Markazit – pyrit. Az eddig leművelt két bányamezőt csillámpala-hát választja szét. A szén a csillámpala kis öbleiben képződött. Brennergtől é-ra, az ő és ny brenneri út egyesülésénél (307) a csillámpalán 3 1/2^h 30°.

1919. V. 2. péntek. (Brennerberg).

Jónással Brennergtől délre a Grubenkreuz felé indultunk el. Az Almos gr. keleti ágában, az 518 kótától ény-ra Haller bányamunkás kis szénkibúvást mutatott: a mediterrán parányi öblöcskéje ez a csillámpala között. A széntelepecske úgy látszik, dny felé dől, tehát a brennergivel ellentétesen. Az 518. kóta dk. oldalán bedőlt tárót mutatott Haller, a hányón széndaraboskával. „Pözl-Stollen” vagy 60 évvel ezelőtt hajtották ezt ca 20 m-re. Itt a mediterránnak egy olyan öble kezdődött, melyet a geol. térkép nem jelez. Haller még egy kis kutató gödröt mutatott szén-

nyomokkal, a fedőben szürke márga és csillámos homoklemezek. (Glück, Geld u. Geduld, ha a 3-ból egy hiányzik, abba kell hagyni a kutatást).

A geol. térképen ki nem jelölt mediterrán öblöt az 518 kótától ddk felé a 306 kótán át a nyéki völgyben nyomoztuk ki. Az öböl ny.-dny szegélyén a Grubenkreuz (512) csaknem Kronbergig csillámpala a kdk szegélye a 496. kótától az Oswaldi kápolnáig ugyancsak csillámpala. Ennek a hosszú mediterrán öbölnek a nyugati mellék öblében, a 420 kótával szemközt, a kutatóaknácska hányóján szén darabocskák hevernek. Természetesen az öböl mentén bárhol felnyitható a szén.

A Kronbergen át beolvad ez az öböl a nyugati nyílt mediterrán üledékekbe. Sopronnyék felett, a 316 halomháton lajta mész következik, lithothamniumokkal, Pectenekkel, Ostreákkal. A 316. kótától délkeletre, a dombhát lábánál kis kutatógödröt mélyesztett volt Frank ca 6 m-re, a kék márgás agyagban (talán grundi szintig) lignit-nyomok. Kutatás nyomai láthatók a keletre fekvő kis patak ny. partján is lignitdarabokkal. Mindez felső mediterrán lignit. Innen észak felé vezetett bennünket Haller az Oswaldi kpl. mellé (ahol Frank állítólag 78 m mély? aknát nyitott s 15 m. vastag barnaszemet lelt). Mediterrán kavicsos-homokos agyagon vezetett az utunk. Az akna az Oswaldi kpl-tól ca 400 m-re, keletre fekszik. Haller szerint mintegy 60 évvel ezelőtt árták. Hányója sokkal kisebb, semhogy 78 m mély lehetne. A hányón lignit és barnaszén dbok hasonlók a brennbergihez. Megvan a „gestreifter” is további zöldes homokos agyag s szürke breccsás konglomerát. A szén a mediterránnak egy szűk csatornájában képződött, a csatorna északi partján a csillámpala a geol térképen is jelezve van, a déli parton mi leltük meg.

Innen Sopronnyék felé mentünk éényről jövő patak mély völgyében dőlés mentén követtük a felsőmediterrán, a szarmata és a pontusi üledékeket. A rétegsort a patak alján verhenyes csillámos-márgás homokkőlapok kezdték meg $11^{\text{h}}18^{\circ}$ dőléssel. Felette lazább homok és kavicsos homok. Lejjebb a homokkő meszesebb lesz s kavicskonglomerátumba megy át Pectenekkel, Conoclypeusokkal, Scutellákkal etc. Majd lajta mész következik $11^{\text{h}}20^{\circ}$ dőléssel. Pholadomya, Pecten, Ostrea, Anomia, Conus, Turritella, Cardita, Tellina etc. sp.ekkel. Erre Nyéken **szén murvás** szarmata homokos agyag s kavicsos homok települt. Sopronnyéken ny. felé haladva át a házak megett szarmata mész, a nyugati Z.O.-nél pontusi aprókavicsos, csillámos zöld agyag.

A 295 ény-dk. dombhát szarmata durvamész, homok, homokos kavics, meszes agyagból áll. A dk. végén $10^{\text{h}}20^{\circ}$, a durva homokban, a kőfejtőben $15^{\text{h}}14^{\circ}$ és $13^{\text{h}}11^{\circ}$ a dőlés az utolsó kitűnő mészkőlapon mér-

ve. *Cardium obsoletum*, *Tapes gregaria*, *Ervilia podolica*, *Cerithium*, *Trochus* és különösen *Hydrobia* kőmagvak vannak benne tömegesen.

A szarmata fekvőjében felső med. meszes agyag, lajtamész, ny-ra kavicsos agyag, ny-ra lajtamész következett a Rabenkropf tetején, aztán zöldes homok, az Rkr. összesen Ritzing felé (délnek) futó patak völgyében a kavicsos homok közti kavicsokgl. padon $11^{\text{h}} 20^{\circ}$ dőlést mértem. Tovább északra van az Angerwald... Rabenkropf között egy bedőlő akna a 441 kotánál, melyet az *Unio* mélyített ca 50 évvel ezelőtt a hányón jó lignitdarabocskák.

Végül az Angerwald é-i lábán telepített újaknát néztük meg. Meglepő, hogy benne a rétegek átdőlnek (észak-dél) s bár a „gestreifter” mutatkozott, széntelepet 160 m mélységig nem letek. A kvarcitban benyomott lignitdarabocskák talán a „.....” dbja. Valószínűleg vető okoz zavart, csuszamlási lapok jelzik ezt. Mindenesetre a csillámpaláig kell mélyíteni.

1919. V. 3. szombat.

Reggel $\frac{1}{2}$ 9-kor kocsin be Sopronba. Du. $\frac{1}{2}$ 3-4 geol II. [előadás] 4-7 (ig) az első soproni tanácsülés. (19).

Vitális István 1919. április 8-i utolsó selmecbányai tanácsülésen elhangzott beszámolójára (melynek jegyzőkönyve nem került be a Tanácsülési jegyzőkönyvbe) (18), **Réz Géza** május 3-án, az első soproni tanácsülésen reflektált, melyre **Vitális István** kontra-reflektációkat is elmondott (19).

A Cserhát-Mátra-Bükkalji lignitek. Salgótarján, 1920. január 4. OFGA, T: 9940

Térképvázlaton: 1. 'Déli (gödöllői) terület' szén vagyona ismeretlen, 2. 'Nyugati terület' szén vagyona 1 milliárd q, 3. 'Keleti terület' szén vagyona 3 milliárd q.

Jelentés a budakalászi-pomázi szénmedencéről. Salgótarján, 1920. január 4. OFGA, B II.5.

„Nyomós ok van tehát feltenni, hogy a budakalászi medencében, 100-120 m mélységben az eocénkori széntartalmú rétegek is meg vannak.”

Szakvélemény a noszlopi szénelőfordulásról. Budapest, 1920. február hó 8. OFGA, T: 9998

„...feladat: a szén minőségére és mennyiségére vonatkozó véleménye. ...minősége: a Várpalota, Rózsaszentmárton, Szücsi és Gyöngyös környékivel azonos. ...egy évre 90.000 q szén kitermelése esik, 260,000 – 500,000 q feltárt és felkutatott szénvagyon 3-5 évre biztosítja a termelést.”

Jelentés a Pestvidéki lignitelfordulásokról. Salgótarján, 1920. február 21. OFGA, B III.2.

„3. Budapest közelében *Rákoskeresztúr* az első község, amely a lignitszén telepek szempontjából *komolyabb figyelmet érdemel.*”

„...*figyelmet érdemlőnek tartom Pécel – Rákoscaba – Rákoskeresztúr és Nagytarcsa határában a szénkutató és kiaknázási jog biztosítását lehetőleg csendben s feltűnés nélkül.* Hangoztatom, hogy még nincs semmi pozitívus adatom, hogy Pécel – Rákoskeresztúr között a lignittelepek művelésre érdemes vastagságban meg vannak-e, de a fedőrétegek feljogosítanak annak föltevésére, hogy meglehetnek.”

Jelentés a kislödi szénterületről. Budapest, 1920. március 3. OFGA, B IX.3.

Levél: „Nagyságos Deszberg Antal... Vezérigazgató Úrnak” „... a **kislödi** területtel **érdemes** foglalkozni.”

„A szóban forgó terület, a mennyire a térkép segítségével megállapíthattam, az **ajkai** krétakorú **fekete szenek típusához** tartozik.”

Előzetes becslés a cserhát- és mátraalji lignitszén mennyiségéről. Salgótarján, 1920. március 25. OFGA, T: 9959

„**Összefoglalás:** a fentiek szerint a társulat érdekerületeiről 50 éven át a Cserhát hegység aljáról évi 20 és a Mátra hegység aljáról évi 60-100 millió, vagyis együttesen 80-120 millió q lignitszén termelhető, ha kellő mennyiségű bányanyag, emberi és géperő áll zavartalanul rendelkezésre. Valószínű azonban, hogy a termelés az évi 100-240 millió q-t is elérheti, ha az egész 10 km széles produktívus terület fejtés alá kerül.”

Jelentés. Gyöngyöstarján, Gyöngyös, Visonta, Markaz és Atkár községek lignitszén területének megszerzése ügyében folytatott tárgyalásokról. Budapest, 1920. április 2. OFGA, T: 9958

„Gyöngyöstarjánban van feltárva a viszonylag **legjobb és legvastagabb** lignitszén.”

„Ismételten hangsúlyozom, hogy Visontán is a Borhy-féle 648 kat. holdnyi birtok szénjogának a megszerzése a **legeslegfontosabb.**”

„Abasár-Markaz között az úttól északra **köves legelő**, délre gyenge **szántóföld** van: **ott tehát nem kell számbavehető** kártérítéssel küzdenie a bányászatnak.”

Jelentés a Becske és Szanda községek között levő barnaszén előfordulásokról. Salgótarján, 1920. április 22. OFGA, C I.10.

„**Összefoglalás.** A Szanda hegy – Kisbükki **déli** oldalán Salgótarján-nagybáttonyi típusú s mintegy 80-120 cm magas barnaszén kibúvások ismeretesek s remény van arra, hogy ez a barnaszén réteg legalább öt

kilométer hosszú és 1.5-2 km széles területen rejtőzhetnek a fedőrétegek alatt. E lehetséges szénvagyon megszerzése végett szükséges volna 1. Schréter-Vizi-Frenyó nagybirtokosok területére a szénjogot megszerezni. 2. Szanda-Terényi községek körjegyzőjének közreműködésével a többi kisbirtokossal is szerződést kötni. 3. A szerződések megkötése után a Szandahegy-Kisbükki déli oldalán részletes geológiai bejárás alapján 2-3 kutatófúrást lemélyíteni. 4. Becske-Szanda községek területén kívül kiterjesztendő volna az érdekszféra északkeletre a kiskéri (Parlag pusztai) bányaterületre, melyet állítólag meg lehet szerezni és délre Berczel-Acsa községek területére, ahol Salgótarján-nagybátonyi típusú barnaszén **fedő** rétegei vannak a felszínen. Az itt felsorolt barnaszén területek megszerzése egyik életérdeke az újonnan alapított Hatvanvidéki szénbánya részvénytársulatnak, amelynek lignitterülete a szomszédságban fekszik.”

Jelentés a nagykovácsi szénmedencéről. Salgótarján. 1920. április 24. OFGA, B I.3.

„**Ajánlat.** Figyelemmel kísérendő a Budapestvidéki Kőszénbánya Részvénytársaság nagykovácsi mélyfúrása és siker esetén, ha egyéb tekintet nem akadályozza, tárgyalás kezdendő a gróf Tisza István-féle nagybirtok szénjogának megszerzésére.”

Jelentés a karancseszi szénterületről. Salgótarján, 1920. április 24. OFGA, C III.13.

„**Ajánlat.** A Weissenbecher-féle kis kiterjedésű (238 + 48 hold) birtokkal csak abban az esetben tartom érdemesnek foglalkozni, ha a társulat kiterjeszti érdekerületét a Karancseszi-Karancsberény-Ipolytarnóc-Litke községek között fekvő 10 km hosszú és 4 km széles oblungumra. A mai konjunktúrák mellett gazdaságosnak látszik 50-70 cm vastag barnaszén lefejtésével foglalkozni. Az egész terület magyar földre esik s valószínű, hogy jelentős bányaipar fog ott kifejlődni.”

A borsodvármegyei, bánfalvi Vladár-féle birtok szénelőfordulása. Budapest, 1920. június hó 21. OFGA, B XV.26.

„A Vladár-féle birtok barnaszéne **konjunktúra**-szén, 2800 kalóriás, 25-30 % vízzel, 18-20 % hamuval, **túlságosan terhes szerződést nem bír el**, mivel ilyen, sőt kedvezőbbben fekvő barnaszénterület elég sok van még lekötetlenül Borsodban.”

Jelentés az ugodi szénelőfordulásról. Sopron, 1920. július 21. OFGA, B XI.1.

„**Összefoglalás:** Pápaugod és Homok-Bödöge határában krétakorszakú feketészen van, de a produktívus terület szénjogát 50 évre a M.Á.K. kötötte le. A szomszédos községekben állítólag nincs lekötve a szénkutatási jog. Megbízás esetén készséggel érdeklődöm ezen területek iránt.”

Szakvélemény Csordakút-pusztá szénterületéről. Sopron, 1920. július 29. OFGA, V IV.1.

1920. július 3-án érkezett Csordakútra, a korábbi szakvélemények figyelembe vételével és helyszíni bejárása alapján leírja, hogy „Erre való tekintettel érdemesnek tartom **Csordakút** pusztán kutatófúrást mélyesztetni le, sőt a magam részéről ajánlom, hogy Bicske község területéből **Kis- és Nagynémetegyháza** pusztá, továbbá Tükrös major és Csabdi község egész területének szénjoga szereztessék meg. Sőt indokoltnak tartom Mány község határából a szénjog megszerzését Eszti major és Nándor pusztá területére is kiterjeszteni.”

Ez volt a kezdete élete legnagyobb szakmai eredményének: a nagyegyházi-csordakúti barnakőszén-medencék felfedezésének. Részletesen lásd Vitális István (13, 14) és Gerber Pál – Jáki Rezső – Sóki Imre (2) közleményeiben.

Szakvélemény Gyermely és Szomor községek esetleges szénelőfordulásáról. Sopron, 1920. július 29. OFGA, V III.10.

„1. Geológiai viszonyok. 2. A terület szénjogának megszerzése. 3. Kutató fúrás.” leírását követően megállapítja:

„Az első kutatófúrást Gyermely község északi szélén ajánlom. Ha ez a fúrás sikeres leend, a további kutató fúrások kitűzése a fúrást vezető bányamérnökre bízható.”

Szakvélemény a Serényi István gróf örökösei tulajdonában levő borsodvármegyei dédesi és sajtóalgóci birtokok esetleges szénelőfordulásáról. Sopron, 1920. augusztus 6. OFGA, B XV.34.

I. Geológiai viszonyok.

Várerdő pusztá és Csillag pusztá

Sajtóalgócz

II. Termelési viszonyok.

III. A terület szénjoga. [A leírást követően javasolja:]

„Ha a Tekintetes Központi Igazgatóság a fentiek után is reflektál a Serényi-örökösök területének szénjogára, ajánlatát szíveskedjék mielőbb Dr. Hollender Gusztáv vagy Béla ügyvéd úrhon megtenni (lakásuk: Miskolc, Széchényi utca 35.)”

Jelentés az óbudai területéről, Csékút - Ajka - Szóc - Halimba - Padrag és Nyirád területéről s a hazai tőzegttelepek kihasználására vonatkozó tervezetről. Sopron, 1920. augusztus hó 10. OFGA, B X.4.

Rövid észrevételeket tesz az id. és ifj. Lóczy- és Zalányi-féle szakvéleményekre.

Jelentés a Salgótarján vidékén teljesített geológiai kutatásról.
Sopron, 1920. augusztus 11. OFGA, T: 3355

9. *Összegzés.* „Az elmondottak alapján a somosújfalui, a karancsberényi és a mátraalji szénterületek érdemelnek figyelmet, minthogy a mai szénínségben azokon a területeken rentábilis bányászatra van kilátás.”

1919. év őszén Eisele bm. úrral bejárta: Bárna, Óbást, Vecseklő, Tajti, Czered, Somosújfalu, Karancsberény, Nagybátony, Maczonka, Dorogháza községek szénterületének nagy részét. Jelezte, hogy még minő geológiai kutatásokra vona még szükség.

Szaktelemény a Budakalász-csobánkai és a Pomáz-szentendrei medence szénélfordulásáról. Sopron, 1920. augusztus 12. OFGA, B II.8.

Leírta, hogy „az első kutatófúrást a csobánka-budakalászi medencében javasolja lemélyíteni.” „200 millió q szénvagyonra volna kilátás.”

Az elmondottakból kitűnik, hogy minden szabadidejét feláldozva, rövid idő alatt, fáradságot nem ismerve, számos területet bejárva, milyen körütekintően és lényegretörően írta le megfigyeléseit és ajánlásait, egyaránt szem előtt tartva a megbízó, a felhasználó, valamint a tulajdonosok érdekeit. A kiragadott szövegrészek szakmai nyelvezete is figyelemre méltó.

III. EGZISZTENCIÁLIS ÉS CSALÁDI VONATKOZÁSOK

1919. II. 23. vasárnap. Reggel Sanyival beadtuk a kérvényt az Eötvös Kollégiumba. Az igazgató épen készült Eötvöshöz. Elkísértük. Ebéden Böckhéknél [Böckh jelezte] „osztályvezető leszek min. tanácsosi címmel”. Délután **előterjesztés szerkesztése Szendéhez.**

1919. V. 5. hétfő.

Megérkezett az első selmeczi transport [Sopronba] 1. Vadas [Jenő] (feleség, lány), 2. Krippel, 3. Jankó (feleség, lány + Pattantysuné), 4. Kövesi Ferenc és családja, 5. Roth és családja, 6. Rónai [György] és családja és más alkalmazottak. Csak a szivarokat vették el. Kedden indultak és hétfőn érkeztek (Berzencén késtek mozdonydefektus miatt 1 napot, P[árkány] Nánán 2 napot, a fuvarlevél miatt, Győrben 1 napot).

1919. V. 6. kedd.

Kövessi Ferenc nincs a lakással megelégedve. Hain 7 gyerekkel a vasúti kocsiban hál, mert nincs lakása. Vadas szerint Réz Ferkónak kel-

lett gondoskodnia az altisztek lakásáról, Réz Ferkó a felelősséget Gellertre toltta, akit 3 nap óta nem látott!

Ne utazzanak: Fekete [Zoltán], Szentistványi [Gyula], Láng [Károly], Tettamanti, Vitális. Boleman [Géza] a feleségére bízta.

1919. IX. 13. [Budapesten]

Tóth Lajos h. államtitkár. A menekülteknek nem adnak fizetést, a kiutasítottaknak segélyt adnak, a régi fizetésre előleget adnak. Pénz nincs; 500 millió van, de az O.M. Bank a Kormánynak nem akarja azt kifizetni, minthogy az entente nem ismerte el. A bevétel roppant csekély (a sójővedékből 5-6 millió havonta, a paraszt adót nem fizet!), a kiadás nagy. A tisztviselők közül elbocsátják azokat, akiknek még nincs 10 évi szolgálattuk, az 55 éven felülieket nyugdíjazzák. Mindenki iparkodjék maga gondoskodni ellátásáról. Az állam koldusbotra jutott (Böhm szavai Neuschwanerhez, Scholtz-hoz, kik Besztercebányáról jöttek s elhelyezést kértek). Délután Walekkel a p.ü.-ben a jelentést írtam. Böckh-vel a Víg jogászhoz. Este Ulbrickhoz: féljegy lebélyegezve.

1919. IX. 14. vasárnap. [Indulás Selmece]

Reggel 8.35 indulás a ny.p.udvarról Vácra, Vácra Balassa Gyarmatra. Román vizsgálat nem volt. Gyarmaton ebédért 1 fröccsel 37 Koronát fizettünk. Találkozás Rosenfeld Idával, ő szerzett igazolványt. Én Bálint gyógyszerész anyjával utaztam Julius Braun néven. A legitimáciát már Gyarmaton kezdték követelni, mi hátsó kocsiban ültünk s közvetlenül [Nógrád] Szakál előtt, a demarkációs vonal előtt került ránk a sor. Losoncról éjjel után indultunk a katonai gyorssal, újra igazolvány vizsgálat és az állomáson csomagvizsgálat. Berzencéről gyalog haza [22 km].

1919. IX. 15. hétfő.

Du. Wodráska az 1000 Koronáját tudakolta Kartalék a transzportot. Boleman és a felesége: Készek elutazni, de jobb szeretnének itt maradni. A család itt marad, B. jön velem. A könyvéből élnek.

1919. IX. 16. kedd.

Dr. Walek [Károly], Tettamanti: Tettamanti családja itt marad Lángékkal, T a rendőrségen sem jelentkezett, mert itteni lakos, Walek ingadozik, a család itt maradna, de nincs pénz. A (segély) mert pénz kevés, egyéb forrás kimerülne, az új 100 000 K állítólag itt van (?). Biz erről megfeledeztünk Pesten! Du. Barlayné: 3 okból akar elmenni. 1. lakás, a kincstári lakást a cseh tisztviselő csak tavasszal foglalja el, addig ott maradhat, ha új tisztviselő jön, 2 szobába húzódik. 2. Manzi állást keres, a másik két gyereket gimnáziumba kell beiratnia, 3. nincs pénze s így aligha lesz képes tavaszig kihúzni. Kér Sopronban 1 bútorozott szobát.

1919. IX. 28. vasárnap. [Indulás Tarjánba]

Hajnalban indultunk Selmecről Tarjánba. Roth Flóris igazgató sürgöny... Fülekeig akadálytalanul... meg kellett halni... a vonat... óta nem jár.

1919. IX. 29. hétfő.

Fülekről Tarjánig 240 Korona a kocsí, gyalog mentem hát [22 km]. ½ 1 kor értünk a sínek mentén Tarjánba. Csak Somosújfalú szélén a vasúti állomás előtt nézték az igazolványt. Roth Pesten, Eisele [Ottó] ...Selmecre ment. Boleman is. Kár, hogy nem találkoztam velük. Minthogy Wagner [Zsigmond]...

1919. IX. 30. kedd. [Indulás Pestre]

Hajnalban 5.20 Pestre. Az igazolványt a románok Terenyén nézik, azután Hatvanban, ott én is lebélyegeztetem az arcképest. Este 6 órakor értem Pestre Karcsinál szálltam meg. Rothnak Baross utca 43. lakásán levelet hagytam. A sógorral vacsoráztam.

1919. X. 1. szerda. [Budapesten]

Reggel Rothnál. Bejárandó területek:

1. **Bárna** községtől nyugatra a Nádas völgy szénkibúvása.
2. **Cered** község környéke (Petraschek s z é n f e d ő t l e t).
3. Inászó – Zagyvaróna közt az egész fekü-e?
4. Van-e oligocén szén?

Délelőtt Reimann [Ernő] höz: nem tölthetjük a telet Selmecen de ő szeretne odalátogatni.

A műegyetem s egyetem bezárva. Böhmnél: **26 981.** az új főiskolai tanácsot nem ismerik el. **2519.** a beiratás márc. 1-ig elhalasztva; a jövő tanév márc. 1. kezdődik s aug. + szept. felhasználásával 8 hónap alatt két 4 hónapos semester lesz. Vizsgák addig is lesznek. Elhelyezésről a tanárok meghallgatása után, a székhely kérdés megoldására. Két tanár megbízott választandó. **2532** októberre 250 000 K kiutalva.

1919. X. 2. csütörtök. [Indulás Tarjánba]

Utazás Pestről Tarjánba. Fekete Zoltánnal. A Keleti p. u. **hosszú** román pecsét = az alsóbb vonatú félárújeggyel! Kisterenyén kitértem.

1919. X. 12.

[Selmecre utazik, két napot ott tölt.]

1919. X. 14. kedd.

Hajnalban elutazás Selmecről Tarjánba. Losoncon kocsí nem vár. Vasúton 6 órakor este Fülekre, ott meghálás.

1919. X. 15. szerda.

Reggel 9 10 kor Tarjánba. Füleken, az állomáson igazolvány vizsgálat. Somoskőújfalun pénz- és csomagvizsgálat – de semmit sem vettek el.

1919. XII. 23. kedd.

Reggel Eisele ideadta az igazolványt. Sajnos a mosakodás miatt lekéstem a gyorsvonatról, gyalog Fülekre [22 km]. Onnan 7.22 (4) Zólyomig, onnan 1.40 tovább. Reggel 10-kor Selmece.

1919. XII. 24. szerda.

Délben hazaérk... Etus 57 kg.
Este Bolemanék elhozták a térképeket.

1919. XII. 25. csütörtök.

Egész nap itthon [feleségével] Etussal.

1919. XII. 26. péntek.

Itthon Etussal. Királyék, Tettamantiék látogatása. Tettamanti szeretné, ha külön helyeztetnék el a főiskola, nem a műegyetemmel kapcsolatban.

1919. XII. 27. szombat.

Biztosítás: hol fizessek, hol van ügynökségük Cseh-szlovák területen? (Pozsonyban?)

1919. XII. 28. vasárnap.

Délelőtt Földes – Lencső – Barlay. du. Király, Tettamanti, Láng.

1919. dec. 29. hétfő.

Legitimácia Losoncig, és Wagner részére Fülelig. Takarékbetét ki 300 K. Gyerekek rossz ruhát, Karcsi ne jöjjön, mert besorozzák. Sanyi is sor alá kerül.

Boleman nem enged kicsomagoltatni semmit. Zimmermann komát továbbra is megtartja (Réz Böskét nem veheti fel).

1919. dec. 30. kedd.

Reggel már ½ 2 kor felébredtem s aztán már alig aludtam valamit. Reggel ½ 6 kor felkeltünk. Etus teát főzött s 6 órakor kiballagtam az állomásra. 7 után indultunk s Berzencén vártam du. 6-ig (a 3.44 helyett) a gyorsvonaton Fülelig nem kértek igazolványt. Ott fűtetlen szobában háltam.

XII. 31.

Reggel 8 kor kellett volna a kurirvonatnak indulnia, de csak 10 óra után ment. Alaposan átvizsgálták. Útlevelem rossz, csak a miniszt. által engedélyezett útlevél jó, de azért átengedtek. A hátizsákomat teljesen átvizsgálta a csendőr. A cukorkákat kifogásolta. Útitársamtól a cukrot, sőt dohányt is elszedte; a ruhámat, zsebeimet is átkutatta. A térképet nagyon nehezen hagyta nálam. A leveleket nem bántotta (a zömét az alsó nadrágzsebben nem vehette észre). Somoskőn a cseh szemlészek tudomásul vették, hogy már áttestem a megvizsgáláson. Tarjánba 11 kor ér-

keztem. Eisele Ottóné forró teát, süteményt adott. Estére... Róth még nincs itt.

1920. II. 13.

Utazás Selmece. [**péntek**] Simán ment minden.

1920. II. 14. [szombat]

Wagnernél. Fekete betétjét megpróbálja lebélyegeztetni. A részvényt stb. majd, ha a határ megnyílik, rendezni lehet.

1920. II. 15. Vasárnaptól II. 18-ig betegen Selmecen.

1920. II. 19. csütörtök.

2 óraker du. indulás Selmecekről (Banská Štiavnica), Hornka [Hronská] Breznícáról gyorsvonattal $\frac{1}{4}$ 5 kor.” „Losonc Fülek között civilek csomagvizsgálatot tartottak. Útlevelet is kértek. Füleken nem várt kocsi. Szerencsémre Ragyolcig kocsin mehettem. Onnan gyalog 10 óraker értem Tarjánba [14 km]. Csak Somoskőújfalun tartóztattak fel. A szivar jótékony hatású volt. Csak felületesen vizsgálták a hátizsákomat. Sanyit már ágyban találtam.

1920. II. 20.

Salgótarján. Sztrájk volt s így a direktor sem volt sehol. Visonta tölünk tette függővé a tárgyalást. Selmece távirat ment: mikor jövök? A Népbank távirata még nem érkezett meg. Távirat ment a Népbanknak.

1920. IV. 3. szombat.

Reggel indulás Szolnokra, onnan 12.00 délben kellett volna a vonatnak Mezőtúr felé menni, de nem ment. Teherrel Szajolig. Onnan gyalog Mezőtúrra [31 km] $\frac{1}{2}$ 8 kor ott. Megháltam a vasúti (Kossuth) szállóban.

1920. IV. 4. vasárnap.

Reggel kis eső. (Édesanyám meglátogatására) 8 kor indultam gyalog Szarvasra [21 km]. $\frac{1}{2}$ 12 kor érkeztem meg. Az Árpád-szállóban ebédeltem. Leves 1.50, Malac-sült 25 K. Remek búzakenyér. **Fecske**. Lujzának 1 pár *cipőtalpat*! Este Kerénél: megöregedett, elgyengült. A házat 60 000 K-ért akarják eladni, 40 000 ért újat venni, mert nem győzik a tatarozást, újra kellene fedni. Etus..., Sopronban van.

1920. IV. 5. hétfő.

P o h l n a k dohányt, Lujzának cipőtalpat, cukrot. Mamának adtam 2000 Koronát. 10 kg hájra (á 160 K) és 2 mázsa búzára á 200 K. Kerének adtam 6000 Koronát sertésekre, melyet a mama házi gazdája hizzal feliből. Kerének adtam 5600 Koronát a folyószámla tartozásuk kifizetésére és a ház vételárára (60 000 K.) illetve régi s e g í t s é g e visszatérítésére. Du. 4 óraker indulás gyalog Mezőtúrra [21 km].

1920. IV. 17. szombat.

Hajnalban Hatvanból Salgótarjánba. Onnan 9 kor Fülekre. $\frac{1}{2}$ 11 kor (régi idő) tovább gyorsal. Este $\frac{1}{2}$ 6 kor Selmece.

1920. IV. 19. hétfő. Selmeceb.

[Helyi ügyintézők: Népbank, takaréék, városháza, költözködés].

1920. IV. 20. kedd.

De. ügyintézők. Du. Utazás Selmecekről Salgótarjánba. Gyarmat felől sebesültek. Szerencsésen megérkeztem.

1920. V. 5. szerda.

Utazás Selmece. Referálás Rothnak. Átköltöztést Wagner előkészíti, csak MÁV a K. K. kocsiba rakodni.

1920. V. 6. csütörtök.

Berzencén **Kováts** raktárnok és **Hirsch** pénztáros.

1920. május 6-án a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.

1920. V. 7. péntek.

Hurcolkodás a vasúthoz.

1920. V. 8. szombat.

De. hurcolkodás. Mérlegelés 4483 kg, kereken 5000 kg, díj Salgótarjánig 520 K. D. u. 2 óraker G[aram] Berzencére.

1920. V. 9. vasárnap.

Veszteglés Berzencén. Nincs MÁV kocsi! Főnök ismételt sürgőnye.

1920. V. 10. hétfő.

D.e. Wagner: sürgöny Fekete Dezsőhöz. Délben K. K. Stadtbahn kocsi. Du. berakodás $5 \times 5 = 25$ K. és 5 db szivar. Este 6 óraker indulás Zólyomba. Ott tologatás éjszaka $\frac{1}{2}$ l bor 11 K!

1920. V. 11. kedd.

Zólyomból hajnalban 4 óraker tovább Losoncra (8) és Fülekre. 10 $\frac{1}{2}$ óraker. Tóth Lajos 5 napig várt a csere kocsira. Vele Salgótarjánba. Sürgöny Pomázi jegyzőnek. 10 vagonnal vissza Fülekre. Vizsgálat felületes. Rossz éjjelezés.

1920. V. 12. szerda.

Reggel 11 kor elutazás Salgótarjánba. Markót nem akarták átengedni. Vizsgálat semmi. Somoskőn vizsgálat semmi. Ebéd Salgótarjánban. Ungvári főnök második vagonat adott, Wagner igazgató 20 q szenet. Este Wahlner [Aladár] gratulált az akad. I. tagsághoz. Etus éjjel 12 kor tovább ment Szolnok felé.

1920. V. 13. csütörtök.

Karancskeszi.

1920. V. 14. péntek.

Hajnalban elutazás Salgótarjából Bpestre.

1920. V. 15. szombat.

Reggel 7,10 utazás Bp. Sopron.

1920. V. 16. vasárnap.

Tárgyalás Kövesivel: rektorságot el kell vállalnom. Januárban még szabad leszek.

1920. V. 21. péntek.

Délben megválasztottak rektornak 12 szavazattal, Tom.[asovszky Lajos] 3, Szentistványi [Gyula] 1, Széki [János] 1 [szavazatot kapott].

1920. július 1-től lép hivatalba!

1920. X. 10.

Bányászati közgyűlés Dorogon. **Róth [Flóris]** bányatanácsos, bányai igazgató a soproni főiskola ügyében] 3 kérdést intézett az elnökhöz, melyet **Vitális István**, mint a főiskola prorektora választott meg (12).

„Feleletem frenetikus tapsot váltott ki. Ebéd felköszöntöm nagy hatást ért. Sanyi is ott volt.” „Karcsi vegytanból jóra vizsgázott, élettanból: hétfőn szigorol.”

A bemutatott időszakban szakadatlan utazással Budapest – Sopron–Selmechánya–Salgótarján között ingázik (3. ábra), emellett főiskolai teendőit és az előző fejezetben ismertetett kőszénföldtani kutatásait is végzi. A végleges elköltözésig, nem könnyű körülmények között, még hat alkalommal utazik Selmechányára.

Szinte hihetetlen az a hatalmas lelki energia és alkotókedv, valamint helytállás, amellyel a számos veszteség mellett az előtte álló feladatokat ellátta és megoldotta.

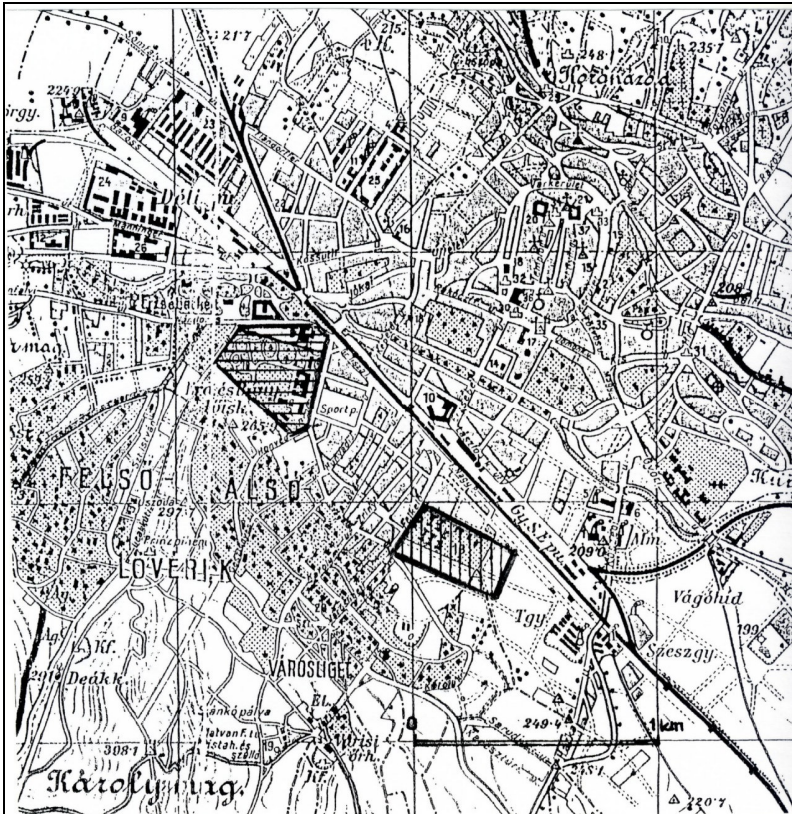
Végezetül itt mondok köszönetet **Molnár László** okl. bányamérnöknek, a soproni *Központi Bányászati Múzeum* ny. igazgatójának és **dr. Zsámboki László** okl. könyvtárosnak, a *Miskolci Egyetem Könyvtára, Levéltára és Múzeuma* ny. főigazgatójának a jelen tanulmány elkészítéséhez nyújtott értékes segítségükért.

Irodalom

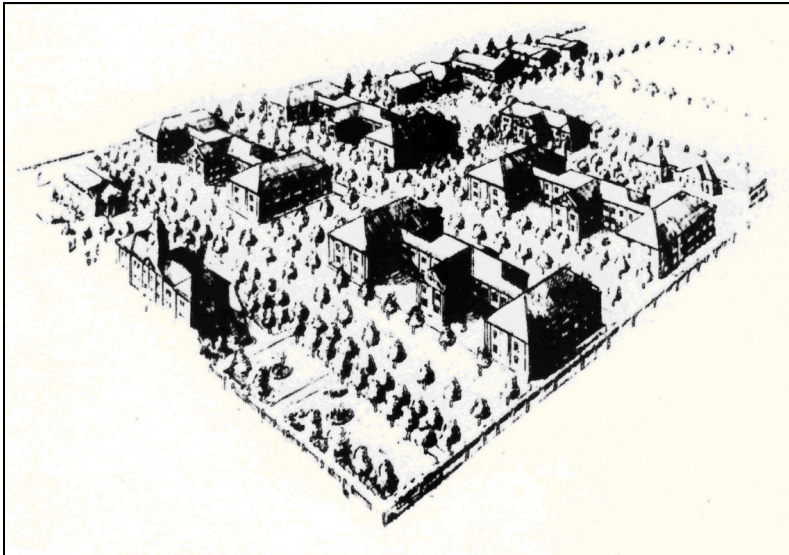
- (1) BENDA K. (főszerk.): *Magyarország történeti kronológiája III. 1848-1944.* Bp. 1982. Akadémiai K.
- (2) GERBER P. – JÁKI R. – SÓKI I.: *Dr. Vitális István 1871-1947.* Bp. 1981. szeptember 3. 42 p.
- (3) HILLER I.: Az utolsó selmecebányai évek (1904-1919). = Bakó K. (főszerk.): *Vivat Academia.* Bp. 1985. OMBKE, OEE, 168-172. p.
- (4) KRUG L.: *Tűzek a végeken. Selmechtől – Sopronig. Sopron,* 1930. ápr. 5. (2. kiad. szept. 8.)
- (5) LICHNER J.: Az „Alma Mater” kálváriás útja Selmecebányától Sopronig, ill. szétदारabolásáig. Kézirat. Bp. 1954. 1-26. p.
- (6) LICHNER J.: Kiegészítés az „Alma Mater” kálváriás útjához. Kézirat. Bp. 1954. 1-14. p.
- (7) MIHALOVITS J.: Dr. Mihalovits János, a m. kir. bányamérnöki és erdómérnöki főiskola rektorának ünnepi beszéde az 1923/24. tanév megnyitása alkalmából. = *Bányászati és Kohászati Lapok*, 1923. október 15. 217-225. p.
- (8) MIHALOVITS J.: *Vergangenheit und Gegenwart der Königl. Ung. Bergingenieur- und Forstingenieur-Hochschule in kurzer Skizze.* Karcag, 1928. Kertész József Könyvnyomdája.
- (9) MOLNÁR L. et al.: *A Rákóczi Növendékek és Hadapródok Baráti Körének Emlékkönyve.* Sopron, 1991. szeptember 14.
- (10) TAR S. – ZSÁMBOKI L.: *Selmechtől – Miskolcig. 1735-1985.* Miskolc, 1985.
- (11) VENDEL M.: Vitális István emlékezete. = *Földtani Közlöny*, 1948. 3-16. p.
- (12) VITÁLIS I.: [A m. kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola székhelykérdése.] = Litschauer: Közgyűlés 1920. okt. 10-én Dorogon. = *Bányászati és Kohászati Lapok*, 1920. 1. köt. 266-268. p.
- (13) VITÁLIS I.: *Magyarország szénelőfordulásai.* Sopron, 1939. 407 p.
- (14) VITÁLIS I.: A Nemetegyháza – Mesterberek – Csordakútpusztá területére alatt felkutatott paleogén fényes barnaszén. = *Bányászati és Kohászati Lapok*, 1948. 33-39., 66-75., 97-108. p.
- (15) ZSÁMBOKI L.: *A Nehézipari Műszaki Egyetem története, 1735-1985.* Miskolc, 1985. Megjelent a Péch Antal Miniatűrkönyv Gyűjtők Klubja gondozásában.
- (16) ZSÁMBOKI L.: *Selmechről indultunk.* Miskolc, 1999.
- (17) ZSÁMBOKI L. (szerk.): *A selmecebányai akadémia oktatóinak lexikona 1735-1918.* Miskolc, 1983. NME.

- (18) ZSÁMBOKIL. (szerk.): *Selmectől Miskolcig 1735-1985. A magyarországi műszaki felsőoktatás megindulásának 250. évfordulójára.* Miskolc, 1985.
- (19) M. kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola Tanácsülési jegyzőkönyvek 1918. október 4-től – 1920. szeptember 30-ig. (Miskolci Egyetem Levéltára. Régi gyűjtemény 1735. I. 1. c.)

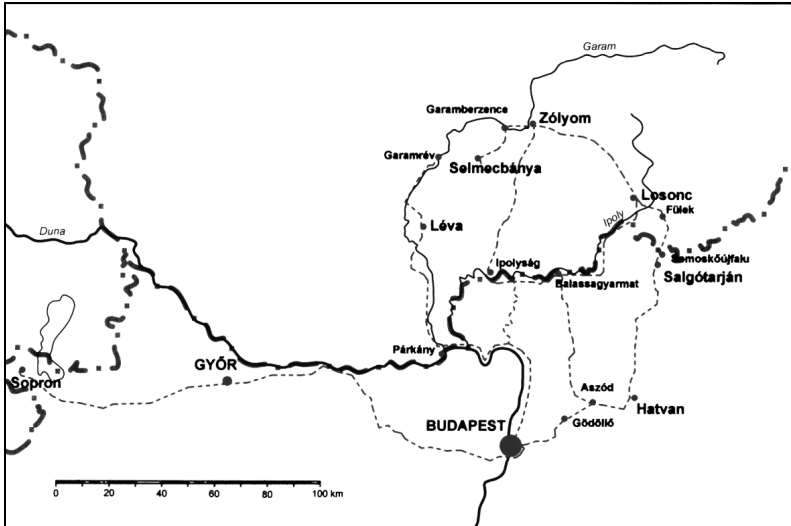
Képmelléklet

1. ábra. Az egykori Károly kaszárnya (függőleges vonalkázással) és a Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola területe (vízszintes vonalkázással) a Soproni-hegység eredetiben 1:25 000-es ma. kirándulók térképén

2. ábra. Az egykori Károly kaszárnya, majd m. kir. Rákóczi Ferenc honvéd reáliskolai nevelőintézet és utóda, a honvéd gyalogsági hadapródiskola területe és épületei (Molnár L. et al. után.)

3. ábra. A naplóban szereplő, vasúton megtett utazások útvonala Buda-
pest – Sopron – Selmechánya – Salgótarján között

